

* RECENZE *

Stadnik-Holzer, Elena (Hrsg.): Baltische und slavische Prosodie. International Workshop on Balto-Slavic Accentology IV (Scheibbs, 2.–4. Juli 2008). Scheibbs Internationaler Sprachhistorischer Tag I. (Schriften über Sprachen und Texte 11.) Peter Lang, Frankfurt am Main et al. 2011, 186 stran, ISBN 978-3-631-60252-2.¹

V nejrůznějších jazykovědných disciplínách se v poslední době stalo zvykem představovat jejich nedávnou historii a současnost jako dobu dynamického vývoje a převratných událostí. Nejinak je tomu i v případě slovanské či šířeji baltoslovanské akcentologie. V její historii se začínají rozlišovat v zásadě dvě vývojová stadia, a to období klasické, kam se řadí všechno před vyjitím monografie Ch. Stanga *Slavonic accentuation* (Oslo 1957). Ta byla údajně revoluční záležitostí a všechno po Stangovi tak patří do druhého vývojového stadia, doby moderní akcentologie. V ní pak jak známo hrají nejdůležitější úlohu dva přístupy – jeden představuje tzv. moskevská akcentologická škola (Illič-Svityč, Dybo a další), druhý tzv. holandská (rozuměj leidská) akcentologická škola (Kortlandt, Derksen a další). Obě školy přitom pracují velmi odlišnými způsoby a docházejí k velmi odlišným výsledkům, přičemž první jmenovaná škola je často silně kritizována druhou jmenovanou (srov. o tom např. R. Sukač: *O Moskevské akcentologické škole*, publikováno online v roce 2005: <http://philologica.net/studia/20050330140000.htm2005>). Vývoj v posledních letech je pak charakteristický snahou o větší komunikaci mezi oběma přístupy a jedním z nástrojů k tomu je každým rokem konaná konference s názvem *International Workshop on Balto-Slavic Accentology* (zkráceně IWoBA). Poprvé se konala roku 2005 v Záhřebu, následovaly pak konference v Kodani (2006), Leidenu (2007), Scheibbs (2008), Opavě (2009) a Vilniusu (2010). Akcentologové všech generací si tato setkání velmi pochvalují a neváhají hovořit o bouřlivém vývoji svého oboru. Výrazně jinak se na věc dívá okolní lingvistický svět: většinu slavistů, baltistů a indoeuropeistů akcentologie zajímá méně, nezajímá vůbec, nerozumí jí, vyhýbají se jí, či ji dokonce považují za obskurní záležitost. Akcentologická bádání jsou tak omezena na poměrně úzkou skupinu vědců-zasvěcenců, kteří se mezi sebou baví tajným jazykem. Myslím ale, že takový obraz je – jak z pohledu akcentologů, tak z perspektivy ostatního světa – vlastně zbytečný. Všechna silná slova, jak ta nadšeně znějící o dynamickém vývoji akcentologie, tak ta skeptická o její neadekvátnosti, jsou v zásadě přehnaná, resp. nejsou na místě. Podíváme-li se na různé další lingvistické disciplíny, mohli bychom o nich – pokud bychom chtěli – říct v podstatě totéž: bouřlivý vývoj typologie, kontaktologie, sociolingvistiky... nebo naopak:

¹ Příspěvek vznikl za podpory grantu Grantové agentury České republiky č. P406/11/P670.

zmatený stav, vzájemná nekompatibilita jednotlivých škol, ignorance... Kloním se však spíše k tomu vidět toto všechno jako přirozený běh, který tu byl ve všech disciplínách odedávna, jen o sobě navíc mnohé směry ani navzájem nevěděly; vyhlášovat nějaká konkrétní díla za přelomová je pak silně odvážné a časem se takový názor leckdy ukáže jako ukvapený.

Myslím tedy, že i baltoslovanská akcentologie se vyvíjí v podstatě normálním způsobem. Přelomovým se tak jistě nestane ani sborník sdružující příspěvky ze čtvrté konference IWoBa konané roku 2008 v rakouském městečku Scheibbs. Obsahuje prostě řadu zajímavých textů hodných přečtení. Je jich třináct, z toho některé jsou zaměřeny analyticky na užší problematiku baltskou nebo slovanskou, jiné naopak sledují syntetizující cíl zasazení baltoslovanské problematiky do širších souvislostí. Do okruhu s baltskou tematikou patří tyto příspěvky: Anna Daugaviete: *New prosodic oppositions in Lithuanian and Latvian dialects*; Rick Derksen: *The accentuation of the East Baltic sta-present*; Vladimir A. Dybo: *Ješče o baltoslavjansko-germanskich akcentnyh sootvetstvijach (Paradigmatičeskij vybor akcentnyh tipov v pragermanskom glagole)*; Vytautas Rinkevičius: *Baltoslavische schwache (rezessive) Nominalsuffixe im Altpreußischen*. Otázkami slovanské akcentologie se zabývají tyto stati: M. Carrasquer Vidal: *Ljudije i děti*; Ronald Feldstein: *On Mobile Vowel Stress in Russian, as Influenced by Stem-final Consonants*; Paul Garde: *Pour une approche bi-synchrone de l'accentuation russe*; Georg Holzer: *Zur Akzentuierung romanisch vermittelter Gräzismen im Kroatischen*; M. V. Osłon: *Zakon Križaniča: dovody protiv teorij „pravostoronnego dreifa“*; Roman Sukač: *Old Czech Rhythmic Law*; Aleksandra Ter-Avanesova: *Zametki ob udareniji tematičeskich glagolov v vostočnorusskich govorach*. Z uvedených příspěvků je asi nejhodnotnější text Holzerův. Je na něm pěkně vidět, k čemu může pronikavý vhled do akcentologických otázek posloužit: autor ukazuje, jak lze z průzkumu místa přízvuku a vokalické délky ve starých romanismech v chorvatštině, které byly v latině řeckého původu, usoudit na dobu a způsob jejich přejetí.

Dva příspěvky ve sborníku mají obecnější přesah. Je to zaprvé text Frederika Kortlandta *Rise and development of Slavic accentual paradigms*. Právě na něm můžeme pozorovat všechny vnější obtíže baltoslovanské akcentologie. Autor má dobrý úmysl podat v přehledu vývoj historické slovanské akcentologie tak, aby byl přístupný i širšímu publiku. Po dobrém začátku však brzy nemůže než se začít věnovat i speciálnějším otázkám a nakonec – z pohledu recenzenta nespécialisty – zabředává do detailů a přestává být srozumitelný. Druhý obecnější text napsal Elmar Ternes a nazval ho *Balto-Slavic Accentology in a European Context*. Pokusil se v něm o jakousi typologii prozodických rysů v evropských jazycích se zvláštním zřetelem k jazykům baltským a slovanským.

Na závěr je třeba uvést, že konference IWoBA IV byla jednak pokračovatelkou akcentologických konferencí konaných každoročně v různých městech Evropy, jak už bylo zmíněno výše, jednak jí však zároveň odstartovala řada konferencí v rakouském Scheibbs, které se zde od té doby pod názvem Scheibbser Internationale Sprachhistorische Tage (SIST) konají každoročně, vždy na nějaké úžeji zaměřené slavistické téma.

Vít Boček